
МЕДІАОСВІТА

УДК 004.031.42:37.091.39]:002

DOI [https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2021.1\(45\).15](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2021.1(45).15)

Г. А. Єрмолаєва

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи
e-mail: ermolaeva_anna@ukr.net, ORCID: 0000-0001-5324-8390
Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»
вул. Декабристів, 17, м. Миколаїв, 54000, Україна*

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета дослідження – проаналізувати ефективні методики фахової підготовки майбутніх фахівців у сфері інформаційної діяльності в інтеграції з традиційними формами навчання, що є багатоаспектним процесом професійного становлення фахівця.

Методологія дослідження. Відповідно до мети, процес дослідження полягає в застосуванні теоретичних методів (документальний аналіз, аналітико-синтетична переробка інформації, порівняння), що дає змогу виявити й узагальнити особливості використання інтерактивних технологій у навчальному процесі майбутніх фахівців з інформаційної діяльності, зміни змісту професійної освіти, удосконалення навчального процесу, в якому збільшуються частка й важливість самостійної роботи студентів.

Результати. Важливою складовою якісної підготовки майбутніх фахівців з інформаційної діяльності є впровадження в навчальний процес інноваційних технологій, важливе місце серед яких належить інтерактивним. Доведено, що інтерактивні технології навчання змінюють схему комунікації в навчальному процесі: важливим стає міжособистісний взаємний мовленнєвий контакт між мовцями.

Новизна. Новизна одержаних результатів зумовлена тим, що, незважаючи на активний інтерес наукової спільноти до сутності інтерактивних технологій у вищій освіті, досі немає серйозних узагальнювальних праць, присвячених розгляду інтерактивних форм навчання майбутніх фахівців з інформаційної діяльності, які впливатимуть на процес їхньої підготовки до майбутньої практичної діяльності.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані під час розроблення навчальних матеріалів з дисциплін («Вступ до фаху», «Інформаційно-аналітична діяльність», «Візуальна аналітика», «Інформаційний моніторинг», «Інформаційне забезпечення управління»), спецкурсів у закладах вищої освіти для студентів фахової підготовки у сфері інформаційної діяльності.

Ключові слова: інтерактивні технології навчання, навчальний процес, вища освіта, фахівиці зі сфери інформаційної діяльності.

I. Вступ

Одним із напрямів модернізації системи вищої освіти є впровадження в навчальний процес інноваційних технологій, важливе місце серед яких належить інтерактивним. Майбутні бакалаври з інформаційної діяльності мають широкий діапазон виконання професійних функцій, які пов'язані зі створенням, обробленням та аналізом інформаційних потоків, орієнтуванням у динамічному документообігу, забезпеченням ефективної суб'єктної взаємодії. Якісне виконання цих функціональних обов'язків майбутніми фахівцями залежить від рівня їхньої підготовки в закладі вищої освіти, зокрема особистісних якостей, фахових знань, комунікативної культури.

Сьогодні є доволі велика кількість наукових доробків щодо використання інтерактивних технологій в освітньому процесі, серед авторів варто назвати Н. Азарову [1]. С. Коваль [8]. Основні проблеми інноваційних технологій підготовки фахівців з інформаційної діяльності на прикладі

досвіду вітчизняних закладів вищої освіти розглянуті в наукових працях О. Гоманюк [3], І. Демешко [4]. Ученими обґрунтовано необхідність зміни підходів до навчально-методичного й організаційно-методичного забезпечення навчального процесу, одним з таких підходів є розроблення силабусу як методичної основи організації самостійної роботи студентів, що забезпечує становлення студента як повноцінного суб'єкта навчання завдяки можливості самостійно користуватися програмними матеріалами, що дає змогу формувати мотивацію навчання, підвищувати якість освіти [7]. Опис основних можливостей застосування системи Google Apps Education Edition та служб Google проаналізували Н. Думанський, Д. Угрин [2], І. Подік [9], про розробку вебквестів ідеться в О. Ільченко [5] та авторки статті [7].

Проте, незважаючи на значні досягнення у вирішенні окресленої проблеми, багато питань аналізу інтерактивних форм навчання майбутніх фахівців з інформаційної діяльністю, які впливатимуть на процес їхньої підготовки до майбутньої практичної діяльності, потребують подальшого вивчення.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета статті – проаналізувати ефективні методики фахової підготовки майбутніх фахівців у сфері інформаційної діяльності в інтеграції з традиційними формами навчання, що є багатоаспектним процесом професійного становлення фахівця.

У процесі вирішення дослідницьких завдань використано теоретичні методи (документальний аналіз, аналітико-синтетична переробка інформації, порівняння), що дає змогу виявити й узагальнити особливості використання інтерактивних технологій у навчальному процесі майбутніх фахівців з інформаційної діяльності, зміни змісту професійної освіти, удосконалення навчального процесу, в якому збільшуються частка і важливість самостійної роботи студентів.

III. Результати

Інтерактивне навчання – це навчання в діалозі, у ході якого здійснюється взаємодія викладача й студентів, це така форма організації пізнавальної діяльності, у процесі якої створюються умови для всебічного розвитку особистості студента.

Інтерактивні технології навчання включають у себе чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи й прийоми, що стимулюють процес пізнання, розумові та навчальні умови й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів. В інтерактивних технологіях змінюється схема комунікації в навчальному процесі: важливим стає міжособистісний взаємний мовленнєвий контакт між мовцями. Студент відчуває свою рівнозначність з викладачем як суб'єкт навчально-виховного процесу. Роль викладача розширюється: він не просто здійснює контроль, а перш за все виступає координатором і консультантом, виявляє труднощі, які виникають у студентів, прогалини у їх знаннях, реалізуючи індивідуальний та диференційований підходи до їх навчання [1].

Форматування якості вітчизняної професійної освіти відбувається паралельно з формуванням європейських методів навчання, що є однією з головних умов мобільності, мотивації студентів, сумісності з європейськими стандартами навчання у вищій школі.

В умовах інформаційного суспільства традиційне навчання, що передбачає спілкування викладача і студента, сутність якого зводиться до передачі знань студентам; контролю викладача за якістю та успішністю засвоєння знань, поступово втрачає свій сенс. Виникає проблема використання сучасних форм і методів організації навчальної діяльності студентів, які б підвищували якість підготовки студентів.

Сучасні студенти належать до покоління, яке народилося в цифровому світі й не уявляє свого життя без інтернету, комп'ютера, мобільного телефону або інших електронних пристроїв. Однак, у них відсутня здатність довго концентруватися на матеріалі. Вони мають кліпове мислення та не здатні сприймати довгі повідомлення. Такі особливості студентів покоління Z продукують не тільки трансформацію їх ставлення до навчання, а й вимог до професорсько-викладацького складу. Сучасні викладачі повинні знати та враховувати в роботі психофізіологічні, когнітивні й ціннісно-мотиваційні якості тих, кого навчають. Так, доступність у будь-який час доби будь-якої інформації стала причиною значного погіршення пам'яті в молодих людей.

Вони перестали покладатися на свій мозок, а функцію накопичення та зберігання перенесли на мобільні телефони. Студенти Z діють за принципом «знайшов, прочитав, закрив», унаслідок чого засвоюють інформацію лише поверхово й не мають цілісного уявлення про навколишній світ [9, с. 264–265].

Сьогодні науковці визнають необхідність реформування освіти університетської освіти, зокрема з використанням інтерактивних технологій у процесі навчання фахівців з інформаційної діяльності [3; 4].

Створення глобальних інформаційно-освітніх мереж та розвиток всеохопної системи моніторингу якості освіти всіх рівнів внесли позитивну новизну в організацію відносин між студентом та викладачем і зумовили необхідність удосконалення SYLLABUS (персоніфікована програма викладача для навчання студентів з кожної навчальної дисципліни, що розробляється або оновлюється на початок кожного навчального року). SYLLABUS включає в себе опис навчальної ди-

сципліни, мету, завдання та предмет, що повинен знати й уміти студент, міждисциплінарні зв'язки, навчально-тематичний план, теми та завдання практичних занять, теми й завдання до самостійної роботи, час консультацій, критерії оцінювання знань, питання до заліку/іспиту, список рекомендованої літератури. На початку навчального семестру з кожної дисципліни кафедри Інформаційної, бібліотечної та архівної справи на сайті Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв» на сторінці кафедри, розміщуються необхідні SYLLABUS у вільному доступі для кожного студента. Завдяки доступності оптимізується спільна діяльність викладача й студента, що підвищує рівень засвоєння навчальної дисципліни.

Необхідно зазначити що використання SYLLABUS як засобу організації самостійної роботи сприяє вихованню в студента мислення майбутнього професіонала, створює умови для зародження самостійної думки, пізнавальної активності. На жаль, не вся здобута інформація зберігається в пам'яті на довгі роки, людина має здатність забувати. Але навички самостійного пошуку та опрацювання джерел допоможуть у майбутньому швидко знаходити потрібну інформацію різної тематики та підтримають образ усебічно розвиненої та інтелектуально багатой особистості, це має безпосередній прикладний характер.

Тому звернення до виявлення її специфіки неможливе без орієнтації на підготовку фахівців з інформаційної діяльності та є одним із шляхів підготовки сучасного компетентного, конкурентоспроможного майбутнього фахівця у виші. Відбувається залучення студентів до розробки й використання сучасних технологій навчання, які адаптовані до реальних умов здійснення майбутньої професійної діяльності. Саме SYLLABUS сприяє формуванню компетентного фахівця, який може висувати цілі, адаптувати теоретичні знання в професійну площину, відповідати за прийняті рішення, планувати власну діяльність щодо досягнення цілей і завдань [6].

З огляду на те, що нинішні молоді люди використовують інформаційні технології в процесі майже будь-якої діяльності, а також враховуючи величезну популярність і багатofункціональність Google, застосування освітніх ресурсів, створених на його основі, дозволяє організувати навчальний процес так, щоб студенти активно та із захопленням опановували обрану спеціальність.

Особливо зручною в цьому сенсі є система управління навчанням Google Classroom. Вона має багато можливостей: доступ до матеріалів з будь-якого місця; створення завдання й поширення його індивідуальної копії для кожного студента; спільна робота над завданнями; спілкування в режимі реального часу; можливість інтерактивної перевірки виконаних завдань. Наразі для роботи із сервісом достатньо під'єднання до інтернету, браузера та будь-якої вільно розповсюдженої операційної системи. Єдиною умовою є реєстрація власної скриньки на Gmail та отримання ключа доступу, який Google Classroom генерує для кожного класу. Зауважимо, щоб використовувати Google Клас у навчальному закладі, необхідно створити для нього безкоштовний обліковий запис у G Suite for Education.

У Google Classroom можуть міститися не тільки завдання для виконання під час навчальної діяльності, а й посилання на корисні ресурси, зокрема сайт дисципліни, створений за допомогою сервісу Google. Сайт дисципліни доцільно наповнити лекціями, практичними роботами, індивідуальними завданнями для студентів і посиланнями на інформаційні ресурси, які можуть знадобитися у вивченні курсу: підручники, посібники, нормативно-правові акти, інтернет-ресурси, відеоматеріали тощо. Така доступність матеріалів заняття, можливість ще раз їх переглянути й осмислити дозволяють забезпечити необхідні умови для найкращого засвоєння матеріалу [9, с. 268].

Фактично Google Клас дозволяє викладачам організувати стандартний навчальний процес через інтернет. Можна створювати навчальні групи й додавати в них студентів. Можна відправляти завдання, організувати тематичні обговорення зі студентами. Студент отримує завдання через сервіс, виконує його онлайн у Google Документах і прикріплює свою роботу до завдання. Усі документи зберігаються в структурованому вигляді в каталогах на Google Диску, завдяки чому можна не турбуватися, що робота загубиться чи залишиться вдома. Список виконаних робіт у реальному часі оновлюється в панелі викладача – перевірка роботи, виставлення оцінок і написання коментарів. Є функції для організації індивідуальних занять [2].

З поширенням використання інтернету стає актуальним застосування вебквестів (web-quest) в освітньому процесі. У перекладі з англійської мови термін web означає мережа (наприклад, інтернет-мережа), а quest – тривалий цілеспрямований пошук, який може бути пов'язаний з прикладами або грою. Термін також позначає один з різновидів комп'ютерних ігор. Тобто вебквест – це цілеспрямований пошук необхідної інформації у мережі Інтернет [8].

Технологія вебквесту, на думку О. В. Ільченко, «це сукупність методів та прийомів організації дослідницької діяльності, для виконання якої студенти здійснюють пошук інформації з практичною метою використовуючи інтернет-ресурси» [5]. Ця технологія дає змогу студентам працювати в групах (від трьох до п'яти осіб), розвивати конкурентність, лідерські якості, підвищувати мотивацію до процесу отримання знань, відповідальність за результати діяльності та їхню презен-

тацію. Таким чином, нині вебквест є однією з найбільш ефективних моделей використання інтернету в освітньому процесі.

Під час підготовки майбутніх фахівців з інформаційної діяльності значна частина інформації використовується з інтернет-ресурсів. У межах самостійної роботи з інтернет-ресурсами викладач удосконалює пошукову діяльність студентів, задає їм параметри цієї діяльності, визначає час виконання. Викладач перестає бути джерелом знань, але створює необхідні умови для пошуку та обробки інформації. Така діяльність студентів підвищує не лише мотивацію до процесу здобуття знань, а й відповідальність за результати цієї діяльності та їхню презентацію.

Ця сучасна та перспективна методика стимулює пізнавальну діяльність студентів, активізує навчальний процес, навички самостійного одержання знань, оскільки є новою, різноманітною формою роботи, дає змогу виявити себе як творчу особистість не тільки студенту, а й викладачеві, що підтверджує необхідність та актуальність цієї технології в сучасному освітньому процесі.

У цілому вебквести сприяють підвищенню якості освіти в ЗВО та індивідуалізації навчання. Використання вебквестів у вивченні різних фахових дисциплін сприяє формуванню навичок самостійної роботи, оволодінню знаннями. У процесі виконання вебквестів у студентів формуються самостійність, а також такі види компетенції, як комунікативна, інформаційно-комунікаційна, що є основою формування бакалаврів інформаційної діяльності [7, с. 32].

IV. Висновки

Необхідно зазначити, що інтерактивні технології в процесі навчання бакалаврів з інформаційної діяльності підвищують активізацію самовиховання та самоосвіти студентів. Сприяють формуванню компетентного фахівця, який може висувати цілі, адаптувати теоретичні знання в професійну площину, відповідати за прийняті рішення, планувати власну діяльність щодо досягнення цілей та завдань, розвивати навички колективної роботи.

Для цього необхідне широке інформаційне поле діяльності, джерела інформації, самостійний пошук шляхів обґрунтування різних візій щодо однієї й тієї самої проблеми, самостійний пошук шляхів її обґрунтування та розв'язання. Величезний потік інформації встановлює необхідність перенавантажувати пам'ять студента, тоді як завдання викладача – навчити їх самостійно знаходити потрібну інформацію та користуватися нею, формувати особистість фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності, самоконтролю, що сприяє регулюванню процесу виконання навчальної роботи студентом та дає можливість проаналізувати власну діяльність, скоригувати й оцінити виконані дії.

Список використаної літератури

1. Азарова Н. Інтерактивні технології навчання майбутніх працівників. URL: http://gkobernik.at.ua/load/programka_konferenciji_18_11_2010/1-1-0-1 (дата звернення: 19.11.2020).
2. Думанський Н., Угрин Д. Використання сервісів Google App for Education у вищому навчальному закладі. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/38319/1/32_75-76.pdf (дата звернення: 19.11.2020).
3. Гомотюк О. Інноваційні технології підготовки фахівця-документознавця у Тернопільському національному економічному університеті. URL: http://dSPACE.tneuedu.ua/bitstream/316497/7334/1/Homotuk_Ternopil_stattya.pdf. (дата звернення: 19.11.2020).
4. Демешко І. Застосування інноваційної методики в курсі «Інформаційно-аналітична діяльність». *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія Педагогічні науки*. 2016. № 147. С. 57–62.
5. Ільченко О. Використання веб-квестів у навчально-виховному процесі. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30113/ (дата звернення: 20.11.2020).
6. Єрмолаєва Г. Syllabus як засіб організації самостійної роботи студентів у процесі підготовки майбутніх бібліотечно-інформаційних фахівців. *Візія бібліотеки ВНЗ в контексті розвитку сучасних соціокомунікаційних концепцій*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, 07 листопада 2019. URL: <https://ru.calameo.com/books/0047079649fca7be752e7?language=ru&page=1> (дата звернення 20.11.2020).
7. Єрмолаєва Г. Веб-квест як інтерактивна форма самостійної роботи студентів у процесі підготовки майбутніх документознавців. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. № 2. С. 28–34.
8. Коваль С. Використання інформаційних технологій у процесі навчання: URL: www.kpi.kharkov.ua/archive (дата звернення 20.11.2020).
9. Подік І. Сервіси Google у навчанні студентів покоління Z. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 60. № 4. С. 264–277.

References

1. Azarova, N. (2010). Interaktyvni tekhnolohiyi navchannya maybutnikh pratsivnykiv [Interactive technologies for training future lawyers] Retrieved from http://gkobernik.at.ua/load/programka_konferenciji_18_11_2010/1-1-0-1 [in Ukrainian].

2. Dumans'kyi, N. & Uhryn, D. Vykorystannya servisiv Google App for Education u vyshchomu navchal'nomu [Use of Google App for Education services in higher education] Retrieved from http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/38319/1/32_75-76.pdf [in Ukrainian].
3. Homotyuk, O. Innovatsiyni tekhnolohiyi pidhotovky fakhivtsya-dokumentoznavtsya u Ternopil's'komu natsional'nomu ekonomichnomu universyteti.[Innovative technologies of document specialist training at Ternopil National Economic University]. Retrieved from http://dspace.tneuedu.ua/bitstream/316497/7334/1/Homotuk_Ternopil_stattya.pdf [in Ukrainian].
4. Demeshko, I. (2016). Zastosuvannya innovatsiynoyi metodyky v kursi «Informatsiyno-analitychna diyal'nist'» [Application of innovative methods in the course «Information and analytical activities»]. *Naukovi zapysky Kirovohrads'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriya Pedahohichni nauky*, 147, 57–62 [in Ukrainian].
5. Il'chenko, O. Vykorystannya web-kvestiv u navchal'no-vykhovnomu protsesi [Use of web-quests in the educational process]. Retrieved from http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30113/ [in Ukrainian].
6. Yermolayeva H. (2019). Syllabus yak zasib orhanizatsiyi samostiynoyi roboty studentiv u protsesi pidhotovky maybutnikh bibliotechno-informatsiynykh fakhivtsiv [Syllabus as a means of organizing independent work of students in the process of training future library and information specialists], *Viziya biblioteky VNZ v konteksti rozvytku suchasnykh sotsiokomunikatsiynykh kontseptsiy, materialy Vseukrayins'koyi nauk.-prakt. konfer.* [The vision of the university library in the context of the development of modern socio-communication concepts, Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference]. Mykolayiv. Retrieved from <https://ru.calameo.com/books/0047079649fca7be752e7?language=ru&page=1>[in Ukrainian].
7. Yermolayeva, H. (2017). Veb-kvest yak interaktyvna forma samostiynoyi roboty studentiv u protsesi pidhotovky maybutnikh dokumentoznavtsiv [Web-quest as an interactive form of independent work of students in the process of training future documentologists]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiya*, 2, 28–34 [in Ukrainian].
8. Koval', S. Vykorystannya informatsiynykh tekhnolohiy u protsesi navchannya [The use of information technology in the learning process]. Retrieved from <https://www.kpi.kharkov.ua/archive> [in Ukrainian].
9. Podik, I. (2017). Servisy google u navchanni studentiv pokolinnya Z [Google services in teaching students of generation Z]. *Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya*, 60 (4), 264–277 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.11.2020.

Received 09.11.2020.

Yermolayeva G. Interactive Technologies in Training Future Specialists in the Field of Information Activities

The purpose of the study is to analyze effective methods of professional training of future professionals in the field of information activities in integration with traditional forms of education, which is a multifaceted process of specialist's professional development.

Research methodology. According to the purpose, the research process consists in the application of theoretical methods (documentary analysis, analytical-synthetic information processing, comparison), which allows to identify and generalize the features of interactive technologies in the educational process of future specialists in the field of information activities, change the content of vocational education, improvement of the educational process, in which the share and importance of students' independent work increases.

Results. An important component of quality training of future specialists in information activities is the introduction of innovative technologies in the educational process, an important place among which belongs to the interactive ones. It is proved that interactive learning technologies change the scheme of communication in the learning process: interpersonal mutual speech contact between speakers becomes important.

Novelty. The novelty of the obtained results is due to the fact that, despite the active interest of the scientific community in the essence of interactive technologies in higher education, there are still no serious generalizations devoted to interactive forms of training future professionals with information activities.

Practical meaning. The results of the study can be used in the development of educational materials in the disciplines («Introduction to Profession», «Information and Analytical Activities», «Visual Analytics», «Information Monitoring», «Management Information Assurance»), special courses in higher education for students professional training in the field of information activities.

Key words: interactive learning technologies, educational process, higher education, specialists in the field of information activities.

Ермолаева А. А. Интерактивные технологии в обучении будущих специалистов по информационной деятельности

Цель исследования – проанализировать эффективные методики профессиональной подготовки будущих специалистов сферы информационной деятельности в интеграции с традиционными формами обучения, которая является многоаспектным процессом профессионального становления специалиста.

Методология исследования. Согласно цели, процесс исследования заключается в применении теоретических методов (документальный анализ, аналитико-синтетическая переработка информации, сравнение), что позволяет выявить и обобщить особенности использования интерактивных технологий в учебном процессе будущих специалистов по информационной деятельности, изменения содержания профессионального образования, совершенствования учебного процесса, в котором увеличиваются доля и важность самостоятельной работы студентов.

Результаты. Главной составляющей качественной подготовки будущих специалистов по информационной деятельности является внедрение в учебный процесс инновационных технологий, важное место среди которых принадлежит интерактивным. Доказано, что интерактивные технологии обучения изменяют схему коммуникации в учебном процессе: важным становится межличностный взаимный речевой контакт между говорящими.

Новизна. Новизна исследования обусловлена тем, что, несмотря на активный интерес научного сообщества к сущности интерактивных технологий в высшем образовании, до сих пор нет серьезных обобщающих работ, посвященных рассмотрению интерактивных форм обучения будущих специалистов по информационной деятельности, которые будут влиять на процесс их подготовки к будущей практической деятельности.

Практическое значение. Результаты исследования могут быть использованы при разработке учебных материалов по дисциплинам («Введение в специальность», «Информационно-аналитическая деятельность», «Визуальная аналитика», «Информационный мониторинг», «Информационное обеспечение управления»), спецкурсов высшей школы для студентов профессиональной подготовки в сфере информационной деятельности.

Ключевые слова: интерактивные технологии обучения, учебный процесс, высшее образование, специалисты сферы информационной деятельности.